

Sygn. akt V CZ 56/16

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Iwona Koper

w sprawie z wniosku G. Spółki z o.o. w [...]

przy uczestnictwie [...]

o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 29 września 2016 r.,

zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w [...]

z dnia 22 marca 2016 r., sygn. akt X Ga .../15,

uchyla zaskarżone postanowienie a rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego przed Sądem Najwyższym pozostawia do orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w [...] postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2015 r. w sprawie z połączonych wniosków G. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w [...] przeciwko M. P., L., M. R. i A. W. jako reprezentantom I. S.A. w [...] o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności określonej w art. 373 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego pozbawił M. P. (na okres pięciu lat), L. M. (na okres czterech lat), M. R. (na okres trzech lat), A. W. (na okres trzech lat) prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce z handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu.

Sąd Okręgowy w [...] X Wydział Gospodarczy postanowieniem z dnia 22 marca 2016 r. na skutek apelacji uczestników uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego w [...], zniósł postępowanie przed tym Sądem w zakresie obejmującym dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd drugiej instancji wskazał, że wprowadzając skarżący w apelacjach nie podnieśli zarzutu nieważności postępowania, to jednak stosownie do treści art. 378 § 1 k.p.c. uwzględnił z urzędu, że zaskarżone orzeczenie, ze względu na pozbawienie uczestników możliwości obrony ich praw, zostało wydane w postępowaniu nieważnym we wskazanym wyżej zakresie. Ocena ta była między innymi konsekwencją słuszności zarzutów apelacji dotyczących naruszenia przepisów postępowania. Według Sądu drugiej instancji zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia przepisów postępowania tj. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 228 § 2 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. przez poinformowanie na rozprawie w dniu 18 marca 2014 r., że Sąd z urzędu zna akta sprawy w przedmiocie ogłoszenia upadłości I. S.A. w [...] (VIII GU .../12) oraz poinformowanie na rozprawie w dniu 18 marca 2014 r., że Sąd z urzędu zna akta postępowania upadłościowego I. S.A. w [...] (VIII GUp .../12) oraz akta rejestrowe nr KRS [...], a następnie przez poczynienie ustaleń w sprawie i wydanie postanowienia w oparciu o poszczególne dokumenty z kart tych akt, nie dopuszczając dowodów z tych dokumentów i nie ujawniając ich w toku niniejszego postępowania. Sąd pierwszej instancji uniemożliwił w ten sposób każdemu z uczestników podjęcie stosownej obrony przed wydaniem merytorycznego

rozstrzygnięcia. Zostali oni pozbawieni faktycznej możliwości zapoznania się z przeważającą częścią dokumentacji, stanowiącej później podstawę opinii biegłego, któremu Sąd, z naruszeniem art. 278 § 1 k.p.c. zlecił sporządzenie opinii na podstawie przedstawionych mu ksiąg rachunkowych i innych dokumentów, które nie stanowiły materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Konsekwencją tego naruszenia było dalsze postępowanie biegłego sądowego, który samodzielnie przystąpił do gromadzenia dokumentacji niezbędnej do opracowania opinii. Z tego względu uczestnicy postępowania nie mieli możliwości ustosunkowania się do dowodów, na podstawie których biegły faktycznie wydał opinię.

Sąd drugiej instancji stwierdzając te uchybienia na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. orzekł jak wyżej.

Wnioskodawca w zażaleniu złożonym na powyższe postanowienie zarzucił naruszenie art. 386 § 2 w zw. z art. 379 pkt 5, 228 § 2, 278 § 1 k.p.c. poprzez uchylenie zaskarżonego postanowienia i zniesienie postępowania przed Sądem pierwszej instancji w zakresie obejmującym dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego w następstwie błędnego przyjęcia, że postępowanie przed Sądem pierwszej instancji było dotknięte nieważnością we wskazanym zakresie. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uchylenie wyroku (postanowienia orzekającego co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji przewiduje art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. Orzeczenie kasatoryjne może zostać wydane w przypadku stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz w przypadku, gdy wydanie wyroku (postanowienia) wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Kontrola Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma charakter formalny i odnosi się do przesłanek uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji. W postępowaniu wszczętym w wyniku

wniesienia zażalenia na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy bada jedynie poprawność zastosowania art. 386 § 2 i 4 k.p.c. przez sąd drugiej instancji, czyli bada, czy rzeczywiście wystąpiły wskazane przez sąd drugiej instancji określone w tych przepisach przesłanki uchylenia zaskarżonego wyroku. Zażalenie nie jest środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy wyroku (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12; z dnia 7 marca 2013 r., II CZ 193/12, niepubl.; z dnia 24 maja 2013 r., V CZ 156/12, niepubl.; z dnia 20 września 2013 r., II CZ 51/13, niepubl.; z dnia 15 maja 2014 r., II CZ 17/14, niepubl.; z dnia 2 października 2014 r., IV CZ 68/14, niepubl.; z dnia 3 października 2014 r., V CZ 61/14, niepubl.).

Sąd Okręgowy w [...] uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego, przed postępowanie przed Sądem pierwszej instancji było nieważne ze względu na pozbawienie uczestników postępowania możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Oceniając tylko we wskazanym kontekście decyzję Sądu drugiej instancji i odwołując się utrwalonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądu, trzeba podnieść, że nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw wymaga stwierdzenia takiego naruszenia przepisów postępowania, którego skutkiem jest niemożność działania strony w postępowaniu lub w jego istotnej części. Chodzi zatem tylko o takie uchybienia procesowe, które faktycznie uniemożliwiły stronie podjęcie obrony przed wydaniem merytorycznego rozstrzygnięcia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2013 r., I CSK 654/12, niepubl.; z dnia 26 września 2014 r., IV CZ 52/14; niepubl.; z dnia 12 lutego 2015 r., IV CZ 113/14; niepubl.; z dnia 20 listopada 2015 r., I CSK 888/14, niepubl.).

Wobec tego, nie każde naruszenie przepisów postępowania, nawet jeśli miało ono wpływ na wynik rozstrzygnięcia, może być uznane za podstawę nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., jako pozbawienie możliwości obrony strony. Najczęściej pozbawienie strony możliwości obrony swych praw polega na niezawiadamianiu o terminie posiedzeń, trwałym pozbawieniu możliwości składania pism procesowych czy wniosków dowodowych. W rozpoznawanej sprawie nie ma podstaw do przyjęcia, iż postępowanie

w pierwszej instancji było nieważne z podanych przez Sąd drugiej instancji przyczyn. Wystarczy wskazać, że uczestnicy uczestniczyli w postępowaniu i mieli nieograniczoną możliwość podnoszenia zarzutów dotyczących postępowania dowodowego, a tym samym mieli możliwość podjęcia działań w celu usunięcia skutków uchybień procesowych przed wydaniem orzeczenia w danej instancji.

Wobec powyższego uznać trzeba, że Sąd Okręgowy błędnie ocenił, iż w sprawie miała miejsce nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Wadliwe przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego, polegające na posłużeniu się przez biegłego aktami z innych spraw powiązanych z niniejszą, które Sąd pierwszej instancji uznał za akta znane mu z urzędu, nie stanowi wystarczającej podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania z powodu pozbawienia uczestników możliwości obrony. W niniejszej sprawie nie zachodziła sytuacja całkowitego pozbawienia stron możliwości obrony, a uczestnicy niewątpliwie posiadali możliwość kwestionowania opinii biegłego sądowego.

Za trafny zatem uznać należy podniesiony w zażaleniu zarzut naruszenia art. 386 § 2 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁵ § 3 k.p.c. oraz na podstawie art. 394¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.

jw

kc